

OCHŁODZIĆ (92) *vb pf*

Oba o jasne.

inf ochłodzić (17). ◇ *fut 1 sg* ochłodzę (28). ◇ *2 sg* ochłodzisz (1). ◇ *3 sg* ochłodzi (7). ◇ *praet 2 sg m* ochłodziłeś, -ś ochłodził (4). ◇ *3 sg m* ochłodził (7). *n* ochłodziło (1). ◇ *3 pl m pers* ochłodzili (1). ◇ *imp 2 sg* ochłódź (11); -dź (4) *KochPs*, *GrabowSet* (2), *WujNT* -dz (1) *BiałKat*, -d(z) (6); - -ó- (2), -(o)- (9). ◇ *3 sg* niechaj ochłodzi (1). ◇ *con 1 sg m* bych ochłodził (1). ◇ *3 sg m* by ochłodził (5). ◇ *part praet act* ochłodziwszy (8).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. Oziębic, ostudzić; refrigerare PolAnt, Mącz, Vulg, Cn; reficere Calag; frigefactare, perfrigerare Cn (27) : Naprzod wezmi kwiatkow rumienkowych/ otrąb ięczmiennych, rowno po garzłci/ wodki pflinkowey dwa funty/ vwarz w niey ty rzeczy, á ochłodziwszy iż iaczy letnie będzie: przyday k temu dwa żółtki iaiowe *FalZioł* V 111; śmaż dobrze/ á patrz aby nie przypalił z żadney strony/ [...] ochłodzi á śchoway *FalZioł* V 114v, V 100, 111, 112, 114v, 116v [2 r.], 117; *Mącz* 137a; warz to tak długo aż ziarna ięczmienné pukną/ to po tym przecédź/ á ochłodziwszy day chorému pić. *SienLek* 163, 56, 173; Erquicken. Ochłodzić. Reficere. *Calag* 171b.

ochłodzić kogo, co (7): Oicze Abrahamie zmiłui się na demną/ a pošli Łazarza aby omoczył w wodzie/ koniec palca fwoie⁹⁰/ i ochłodził język mój/ Boć cierpię ciężką mękę w tymto płomieniu *MurzNT Luc* 16/24 [*Przekład tego samego tekstu: RjePos, GrzegŚm, WujNT*]; Iako to Pan wiernego łalką nawiedzi/ Ze on ogień gorący tak bārzo ochłodził/ Ze iemu ani onym [*wrzuconym w ogień*]/ namniey nie zálzkodził. *RejWiz* 155v; *RejPos* 161v, 164v; *GrzegŚm* 58; *WujNT Luc* 16/24. *Cf ochłodzić kogo w czym.*

ochłodzić kogo w czym (1): Oto vderzył śkálę dał wod obfitości/ A oto was ochłodził w tey wálffey cyęłłkości *LubPs* R6.

Przen (1) :

Szereg: »uskromić a ochłodzić« (1): Ale kto vfkromiwszy á ochłodziwszy w łobie pirwłze wzruszenie łwe/ przedię łie froy/ przedię iádowitości łwey vfkromić nie może/ toć iuz łełth vporny á rozmyłłny gniew *RejZwierc* 77v.

a. Nawilżyć, dostarczyć wilgoci [co czym] (1) : Aleś pogodnym defzczem łwóy grunt polubiony Nápoil/ y ochłodził zámárlé zagony. *KochPs* 97.

b. Złagodzić stan zapalny, obniżyć temperaturę organizmu (4) : y łełliby łye im do mdłości zánołło/ mieć Morfelle w gārłci/ [...] álbo Conferuę/ z tych którą co łercu łłuzą/ á ochłodzić mogą *Oczko* 28v.

ochłodzić co (2): vbiy białek iaiowy/ s krochmalem/ przyłóże to ná łpárzelinę/ ochłodził y wygoilł ią. *SienLek* 135v. *Cf ochłodzić co komu.*

ochłodzić co komu (1): (*nagł*) Pleban dobrzę [!] tułł y o zdrowiu. (—) [...] Ale tys łię mogł przechodzić A wnątrze łobie ochłodzić. Stowarzyłłtwem gdzie polziedzał łłczie bys rychley otrzezwał *RejKup* h7.

Szereg: »ochłodzić i ugasić« (1): babki s łokiem roiownikowim zmiełzałł áłtrochą ocztu á przyłóziłł na który członek który ma w łobie ten ogień [= *gangrenę*]/ tedy ochłodzi y vgałłi. *FalZioł* I 14b.

2. Ulżyć; przen (65) :

a) Przynieść ulgę w cierpieniach fizycznych, dać odpoczynek (2) : Refovere, ochlodzicz *BartBydg* 233.

ochłodzić kogo czym (1): ochłodziłeś lud twój pokarmem Anielskim [*angelorum esca cibasti populum tuum*]/ ześlawił im z nieba bez pracy chleb gotowy *BibRadz Sap* 16/20.

b) Przynieść ulgę w cierpieniach psychicznych, pocieszyć, dać radość; reficere, refrigerare Vulg; animum relevare *Mącz* [w tym: *kogo, co (59)*] (63) : *Aegritudinem levare, detrahere, adimere* *Pocieszyć. ochłodzić. Smutek oddalić. Mącz* 4a, 190b, 404a; *RejAp* 178v; Y obmywając a zakrapiając gebką [!] wita iego/ dał mu przesaświętzy Sakrament y ochłodził go *SkarŻyw* 29; [*Bogu*] żal swoj poruczam/ bo mnie ten ochłodzi *GrabowSet* F2v; Lotrowi prośzącemu łalki nie zagroził: W rychle w raykich poćiechach zmarłego ochłodził. *LatHar* 522; *WujNT* 2. *Tim* 1/16; ZYEMOMYSLAVV, Syn Mieszko ślepo sie mu zrodził: Ale na Miánowinach przeżyrał: wżech ochłodził. *KlonKr wstęp* A2v; *SkarKaz* 420a; Lecż mi sie iuz łowicie/ wżyftko nágrodziło/ Gdy mnie wielkie kochanie/ łzczerze ochłodziło. *PaxLiz* E3.

ochłodzić czym (15): ochłodzi rośa ducha świętego zemdlone serca nasze *RejPs* 70, 92; aby Duchem swoim świętym a prawdą łłowá swego/ raczył nas vzdrowić a ochłodzić *LubPs* A3v; *RejPos* 168v; Tyś mię z moich trudności/ panie/ wyłwobodził/ Y vpádem zazdrości oko mé ochłodził. *KochPs* 80, 180; Acż rzecz ma przodek łmutny/ ale wefołem dokonánim ochłodzi czytelniká. *SkarŻyw* [236]; *ArtKanc* C6v; *GrabowSet* I2; *LatHar* 617. Cf »ochłodzić wodą żywą«.

ochłodzić w czym (1): podźciesz do mnie moi namileyzy bráciřzkowie/ ktorzyście sie łpracowali w połłuzenřtwie Bogá oycá swego niebieskiego/ a ia dobrowolnie ochłodzę was/ a pocieszę was we wżytkich pracách a wćilkoch wáżnych. *RejPos* 106.

W przekładach i nawiązaniach do Matth 11/28 (28): podzie domnie włitczy Mogi wierny robotniczy A ya łszrodła bořtwa swego Mile ochłodzę kazdego *RejKup* o7v; *KrowObr* 153, 155, 210; *HistRzym* 124v; Podźciesz do mnie wżyřczy namileyzy robotnicy moi/ ktorzyście sie vpracowali robiąc w tey winnicy moiey/ a ia łalkáwie ochłodzę was *RejPos* 60, 3v, 68v, 106, 145, 167v (17); *KuczbKat* 360; *RejZwierc* 5; *WujJudConf* 56; *CzechRozm* 204; *KołakSzczęřl* B2; Podźcie do mnie wżyřcy ktorzy pracuiecie/ y iesteřcie obciáżeni a ia was ochłodzę [*ego reficiam vos*]. (*marg*) vłpokoię. (-) *WujNT Matth* 11/28.

W połączeniach szeregowych (5): A on nas wżyřtkich obiecuię miłościwie ořwiecić a obiásnić y ochłodzić/ a iuz ták ná wżem pocieszyc we wżyřtkich łprawach nářnych. *RejPos* 287, 205, 286v, 287; *BiałKat* 228v.

Zwroty: »ochłodzić duszę (a. ducha)« [szyk zmienny] (4): *RejPs* 92; *RejPos* 176; *KochPs* 180; A ráduię się z przyřcia Stephaná y Fortunatá y Acháiká/ iż to czego nam z was nie dořtawáło/ nágrodzili. Bo ochłodziłi y ducha mego y wářzego [*refecerunt enim et meum spiritum et vestrum*]. *WujNT* 1. *Car* 16/18.

»ochłodzić płaczące« (1): O święta Márya podpomoż nędznę/ wřpomoż ludzie łłábęgo vmyřłu/ ochłodzi płaczące. *BiałKat* 228v.

»serce ochłodzić [w tym: czyje (4), komu (2)]« [szyk zmienny] (7): *RejPs* 70; [Jakub wita Józefa] Prawies teraz w mey łtarofci fercze me ochłodził *RejJóz* P8; Pan miłościwy [...] łoży ciężkie iárzmo z ludzi/ á ochłodzi fercá ich. *BielKron* 136, 133; *KochPs* 138; *ArtKanc* C6v; *LatHar* 617.

»umysł ochłodzić« (1): Abowiem yż Scipio y Lelius [...] zwykli byli gdy vmysł ochłodzić chcieli/ na brzegach morfkich álbo w rowiech łtarych rzek/ kámyki y żołwiki zbierać *KwiatKsiąż* Pv.

»ochłodzić wnętrzości [= duszę]« (1): Ochłódź wnętrzości moię [*refice viscera mea*] w Pánu *WujNT Philem* 20.

»ochłodzić wodę żywą (a. żywota wiecznego, a. źrzodła żywego)« [szyk zmienny] (5): Oto fłyłzyfz iż powieda/ iż ia thákiego káždego ochłodzę wodą żywą/ tho ieft ową fwiętą rádą obroną y pomocą fwoią *RejAp* 178, 2, 177v, 195; ku mnie fię wzyfycy vćieczćie/ [...] wodą mą źrzodłá żywego/ ochłodzę wiernego mego. *ArtKanc* L3v.

Szeregi: »ożywić i ochłodzić« (1): podź do mnie/ á ia ciebie záfię ożywię y ochłodzę onym fwiętym, miłofierdzyem fwoim. *RejPos* 168v.

»ochłodzić, (a, i) pocieszyć« [szyk 6:1] (7): *RejAp* 2; Podźcie do mnie wzyfycy vpádli/ á ia pociefzę y ochłodzę was. *RejPos* 145, 3v, 106, 167v, Ooo2; *RejZwierc* 5. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»ochłodzić, (i) posilić« [szyk 1:1] (2): Głodem ginę/ [...] Tyś pokarm/ pośilić rácz/ chlebie iedyny. W prágnieniu omdleوام/ tyś napoy żywotá/ Ochłódź *GrabowSet* O4; *LatHar* 617.

Synonimy: 1. ostudzić, oziębić.

Formacje współrdzenne cf CHŁODZIĆ.

Cf **OCHŁODZENIE, OCHŁODZONY**